Päällystöliitto ry.

Laivastokatu 1b, 00160 Helsinki

LAUSUNTO

5.5.2021

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

Asia: HE 61/2021 vp

PÄÄLLYSTÖLIITTO RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN 61/2021

Päällystöliitto ry pitää erinomaisena asiana sitä, että Puolustusvoimien piirissä toimiville järjestöille annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi koskien sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain muuttamista. Päällystöliitto ry on perehtynyt esitykseen ja lausunut aiheeseen aiemmin Puolustusministeriön asettaman työryhmän välimietintöön liittyen.

Päällystöliitto katsoo, että on perusteltua laajentaa pääesikunnalle ja poliisille oikeutta käynnistää esitutkinta itsenäisesti ilman kurinpitoesimiehen päätöstä. Esitetyn muutoksen ei katsota poistavan tai vähentävän kurinpitoesimiehen vastuuta tai asemaa vaan paremminkin esitetyllä muutoksella saadaan poistettua kurinpitoesimiesten mahdollinen esteellisyys asiassa. Muutos osaltaan korjaa riippumattomuuteen liittyviä ongelmia ja on omiaan lisäämään puolustusvoimien yleistä uskottavuutta sotilaskurinpidollisten käsittelyiden osalta. Muutoksen osalta on kuitenkin huomioitava laadukkaan esitutkinnan ja henkilöstön oikeusturvan toteutumisen varmistamiseksi sekä puolustusvoimien uskottavuuden kannalta, että muiden kuin sotilasrikosten osalta, on syytä siirtää tutkinta poliisille kuten nykyisessä toimintamallissa.

Päällystöliitto kantaa huolta, onko esitetyillä muutoksilla vaikutusta vaaratilanne- ja onnettomuustutkintoihin, joiden tarkoituksena on selvittää tapahtuman syitä eikä syyllisiä. Puolustusvoimissa on jo vuosikymmeniä vallinnut toimintakulttuuri, että ei-toivottavan tapahtuman tutkinnassa selvitetään ensisijaisesti, onko joku syyllistynyt rangaistavaan tekoon. Syyllisten löytämiseksi saatetaan asettaa useita virkamiehiä esitutkintaan, mikäli he vähänkään liittyvät tapahtumiin tai mikäli he ovat tehtävänsä tai asemansa kautta jotenkin saattaneet vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Tästä toimintatavasta johtuen henkilöstön kynnys ilmoittaa havainnoistaan on kohonnut. Puolustusvoimissa ei ole muodostunut sellaista luottamuksen ilmapiiriä, jossa henkilöstöä rohkaistaisiin tuottamaan turvallisuuteen liittyvää tietoa ilman pelkoa siitä, että tietoa käytettäisiin rikosoikeudellisessa tutkinnassa. Tutkintaprosessi on tutkittaville raskas, vaikka lopputulemana olisikin, että henkilöä ei epäillä rikoksesta. Esitutkinnan aikana henkilöä ei ole kuitenkaan voinut ylentää, eikä häntä ole voinut käyttää kriisinhallintatehtävissä ja vaativampiin tehtäviin sijoittuminen on ollut epätodennäköistä.

Virka-apua koskevaan sääntelyyn esitetty lisäys Puolustusvoimien oikeudesta saada virka-apua poliisilta, rajavartiolaitokselta ja Tullilta laissa säädetyn rikosten selvittämistehtävän suorittamiseen on perusteltua ja tehostaisi henkilöstöresurssien käyttöä sekä mahdollistaisi erityisasiantuntemusta tai lain mukaista toimivaltaa edellyttävien esitutkintojen toteuttamisen.

Jyrki Lukkarinen
Puheenjohtaja

Marko Jalkanen
Pääluottamusmies